

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΣΕ 100 ΧΑΪΚΟΥ

Από τους Προσωκρατικούς έως τον Ντερριντά

哲学

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΣΕ 100 ΧΑΪΚΟΥ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΕΩΣ ΤΟΝ ΝΤΕΡΡΙΝΤΑ

Στην Κατερίνα

Άσε το νάζι.

Ο Herr Χάιντεγκερ ήταν
εντέλει νάζι;

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή	13
Θαλής	17
Αναξίμανδρος	18
Ηράκλειτος	19
Αναξιμένης	20
Ξενοφάνης	21
Πυθαγόρας	22
Παρμενίδης	23
Αναξαγόρας	24
Εμπεδοκλής	25
Ζήνων ο Ελεάτης	26
Σωκράτης	27
Δημόκριτος	28
Πλάτων	29
Αριστοτέλης	30
Επίκουρος	31
Σενέκας	32
Μάρκος Αυρήλιος	33
Σέξτος ο Εμπειρικός	34
Τερτυλλιανός	35
Ωριγένης	36
Πλωτίνος	37
Αυγουστίνος	38

Βοήθιος	39
Αβικέννας	40
Άνσελμος	41
Αβελάρδος	42
Αβερρόης	43
Μωσής Μαϊμονίδης	44
Θωμάς ο Ακινάτης	45
Ιωάννης Ντανς Σκώτος	46
Γουλιέλμος του Όκαμ	47
Niccolò Machiavelli	48
Michel de Montaigne	49
Francis Bacon	50
Thomas Hobbes	51
René Descartes	52
Blaise Pascal	53
Baruch Spinoza	54
John Locke	55
Gottfried Leibniz	56
George Berkeley	57
François-Marie d'Arouet (Voltaire)	58
David Hume	59
Jean-Jacques Rousseau	60
Adam Smith	61
Immanuel Kant	62
Edmund Burke	63
Jeremy Bentham	64

Mary Wollstonecraft	65
Johann Gottlieb Fichte	66
G.W.F. Hegel	67
Arthur Schopenhauer	68
John Stuart Mill	69
Søren Kierkegaard	70
Karl Marx	71
Charles Sanders Peirce	72
William James	73
Friedrich Nietzsche	74
Gottlob Frege	75
Edmund Husserl	76
John Dewey	77
Henri Bergson	78
Max Weber	79
Bertrand Russell	80
G.E. Moore	81
Ludwig Wittgenstein	82
Martin Heidegger	83
Rudolf Carnap	84
Max Horkheimer	85
Herbert Marcuse	86
Gilbert Ryle	87
Hans-Georg Gadamer	88
Jacques Lacan	89
Karl Popper	90

Theodor W. Adorno	91
Jean-Paul Sartre	92
Hannah Arendt	93
Maurice Merleau-Ponty	94
Simone de Beauvoir	95
Willard van Orman Quine	96
Claude Lévi-Strauss	97
Simone Weil	98
A.J. Ayer	99
Alan Turing	100
Albert Camus	101
Donald Davidson	102
John Rawls	103
Thomas Kuhn	104
Paul Feyerabend	105
Gilles Deleuze	106
Michel Foucault	107
Noam Chomsky	108
Bernard Williams	109
Jürgen Habermas	110
Jacques Derrida	111
Richard Rorty	112
Alain Badiou	113
Robert Nozick	114
Giorgio Agamben	115
Martha Nussbaum	116

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εκατό φιλόσοφοι. Και η σκέψη τους συμπυκνωμένη σε 17 συλλαβές. Εγγείρημα όχι εύκολο αλλά σίγουρα προκλητικό, ενίοτε διασκεδαστικό, για κάποιον που βάλθηκε να παντρέψει τον αναλυτικό λόγο της δυτικής φιλοσοφίας με την πυκνή, μινιμαλιστική φόρμα της ανατολικής ποίησης. Και το πάντρεμα όχι πάντοτε ιερό, όπως θα το επιθυμούσαν οι καθαρόαιμοι φιλόσοφοι, αλλά και ολίγον σαρκαστικό, όπως το θέλησε ένας ποιητής που διαβάζει φιλοσοφία με τον δικό του υστερόβουλο και κάποτε πλάγιο τρόπο. Ο αριθμός εκατό, αν και στρογγυλός, είναι βέβαια συμβατικός. Θα μπορούσε να είναι πολύ μεγαλύτερος. Ωστόσο, αποφάσισα να περιοριστώ σε αυτόν τον βολικό αριθμό – στους στοχαστές που γνώριξα και των οποίων το έργο έχω διαβάσει, ασφαλώς όχι πάντοτε με τη δέουσα «φιλοσοφική» προσήλωση.

Ορισμένοι σημαντικοί φιλόσοφοι απουσιάζουν, είτε επειδή δεν είμαι αρκετά εξοικειωμένος με τη σκέψη τους (Λεβινάς, Μπασελάρ, Ρικιέρ) είτε επειδή δεν επηρέασαν κατά τα φαινόμενα την εξέλιξη της φιλοσοφίας στον βαθμό που το έπραξαν όσοι περιέλαβα στο βιβλίο (από Έλληνες απουσιάζουν, για παράδειγμα, ο Καστοριάδης και ο Αξελός, μολονότι κάποια κείμενά τους είναι αναμφίβολα σημαντικά). Και φυσικά, στον 20ό αιώνα, από τον Χούσσερλ και εντεύθεν, υπάρχει (λόγω παιδείας) μια ελαφρά μεροληψία: 16 Αγγλοσάξονες φιλόσοφοι έναντι 13 Γερμανόφωνων, 12 Γάλλων και ενός Ιταλού. Η αρχαιότητα (από τους Προσωκρατικούς έως τον Βοήθιο) εκπροσωπείται με 23 φιλοσόφους, ο Μεσαίωνας (από τον Αβικέννα έως τον Γουλιέλμο του Όκαμ) με 8, η Αναγέννηση με 3, ο 17ος αιώνας με 6, ο 18ος αιώνας με 10, ο 19ος αιώνας με 8 και ο 20ός αιώνας με 42. Κάτω από το όνομα του φιλοσόφου υπάρχει το έργο στο οποίο αναφέρεται το χαϊκού (στα αγγλικά, αν δεν υπάρχει ελληνική μετάφραση) ή, στην περίπτωση των Προσωκρατικών, το από-

σπασμα που έχει διασωθεί. Πρόσθεσα ελάχιστες σημειώσεις γιατί δεν ήθελα τα χαϊκού να χάσουν τη δραστηκότητά τους. Αν σε κάποια σημεία το πνεύμα μου αδικεί τις βαρυσήμαντες σκέψεις ενός φιλοσόφου, ας μου συγχωρηθεί αυτή η ασέβεια. Αλλά η ποίηση έχει άλλους τρόπους να προσεγγίζει και να οικειοποιείται την αλήθεια. Πολ- λές φορές και μέσω του χιούμορ.

Ευχαριστώ τη Βάσω Κινητή και τον Στέλιο Βιρβιδάκη για τις χρήσιμες υποδείξεις τους. Διαθέτουν ευτυχώς και οι δύο αρκετό πνεύμα ώστε να μην ενοχληθούν από τον τρόπο που ένας ποιητής ερμηνεύει και συμπυκνώνει, ενίοτε αιρετικά, τη σκέψη φιλοσόφων – και δη αγαπημένων τους. Η πρώτη τους αντίδραση βέβαια (εκπεφρασμένη παραδόξως σε 17 συλλαβές!) ήταν: «Φιλοσοφία / σε μορφή χαϊκού! Είναι / ποτέ δυνατό;» Αφού διάβασαν το βιβλίο, άλλαξαν ωστόσο γνώμη που σημαίνει ότι αμφότεροι, παρά την αυστηρή τους φιλοσοφική περιβολή, είναι ακριούντως μουσόπληκτοι. Ευχαριστώ επίσης τον Χρήστο Χρυσόπουλο που παραμένει σταθερός συνοδοιπόρος, την Αρετή Μπουκάλα (που μάλλον συλλαβίζει ακόμη χαϊκού στον ύπνο της) και τη Γιόλα Μπαλή που βρήκε πάλι τον τρόπο να σχεδιάσει ένα καλαίσθητο βιβλίο.

Το εξώφυλλο κοσμεί το γιαπωνέζικο ιδεόγραμμα της έννοιας της σοφίας (: της τέχνης της διαύγειας) που εντόπισε ο Παναγιώτης Ευαγγελίδης και τον οποίο ευχαριστώ θερμά.

1.

ΘΑΛΗΣ

περ. 620 π.Χ. - περ. 540 π.Χ.

[ἀστρονομοῦντα, καὶ ἄνω βλέποντα,
πεσόντα εἰς φρέαρ]

Ουρανὸ κοιτάς,
στο πηγάδι θα πέσεις.
Νερό δεν ζητάς;

2.

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ

περ. 610 π.Χ. - περ. 546 π.Χ.

[διδόναι γὰρ αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας
κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν]

Το Big Bang; Ὑβρις!
Θα βάλω τάξη! Χρόνος;
Ἐχω ἀπειρο!

3.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

περ. 600 π.Χ. - περ. 540 π.Χ.

[δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίῃς]

Δεν ἤσουν εσύ
που πάλι στο ποτάμι
βούτηξε. Άλλος.

Εκατό φιλόσοφοι. Και η σκέψη τους συμπυκνωμένη σε 17 συλλαβές. Εγχείρημα όχι εύκολο αλλά σίγουρα προκλητικό, ενίοτε διασκεδαστικό, για κάποιον που βάλθηκε να παντρέψει τον αναλυτικό λόγο της δυτικής φιλοσοφίας με την πυκνή, μινιμαλιστική φόρμα της ανατολικής ποίησης. Και το πάντρεμα όχι πάντοτε ιερό, όπως θα το επιθυμούσαν οι καθαρόαιμοι φιλόσοφοι, αλλά και ολίγον σαρκαστικό, όπως το θέλησε ένας ποιητής που διαβάζει φιλοσοφία με τον δικό του υστερόβουλο και κάποτε πλάγιο τρόπο.

子
の
大
位
別
考
考

ISBN 978-960-16-4386-1

Βοηθ. κωδ. μηχ/σης 8386

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

9 789601 643861